

Journal homepage: <http://journal.ciu.edu.ge/>

DOI: <https://doi.org/10.55367/LIRH2878>

Legal Problems of Parole for Life-Sentenced Prisoners

Mariam Gelashvili ¹

State Sub-Institution within the system of the Ministry of Justice of Georgia – Special Penitentiary Service, leading
Specialist (First Category)
PhD student of CIU

ABSTRACT

This paper examines the legal challenges surrounding the parole of prisoners serving life sentences, based on an analysis of case law and scientific literature.

The relevance of this topic stems from the novelty of the legal institution of parole for life-sentenced prisoners, the scarcity of research addressing its specific challenges and obstacles, and the lack of statistical data. Furthermore, there is a scarcity of comprehensive legal studies on this issue, as evidenced by the limited availability of modern Georgian legal literature. The topic of parole for life-sentenced prisoners has not yet been thoroughly explored and has rarely been the subject of scientific inquiry.

The article discusses the distinctive features of parole for life-sentenced prisoners, examining its essence and legal nature. It analyses domestic legislative frameworks and proposes ways to improve these laws while addressing the practical challenges they present. Through comparative legal research, the article highlights both the similarities and differences between national practices and internationally recognised models. Additionally, the study reviews court rulings related to the denial of parole for life-sentenced prisoners.

The recommendations, conclusions and provisions developed in this paper aim to facilitate the scientific research process on this subject for interested individuals and assist legal practitioners working in the field, offering practical insights for their work.

Keywords: Parole, Minimum sentence, Life-Sentenced Prisoners.

¹ Gelashvili_mariam@ciu.edu.ge

უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების სამართლებრივი პრობლემები

მარიამ გელაშვილი

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო
დაწესებულება - სპეციალური პენიტენციური სამსახურის წამყვანი სპეციალისტი
(პირველი კატეგორია)
CIU-ს დოქტორანტი

ა ბ ს ტ რ ა ქ ტ ი

წინამდებარე ნაშრომი ეძღვნება უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების სამართლებრივ პრობლემებს, რაც ემყარება პრაქტიკის ანალიზსა და სამეცნიერო პუბლიკაციათა კვლევას.

თემის აქტუალობა განპირობებულია სამართლებრივი ინსტიტუტის სიახლით, უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თავისებურებებისა და დაბრკოლებების გამოვლენის მიზნით კვლევების განუხორციელებლობით, სტატისტიკური მონაცემების მაჩვენებლითა და ზოგადსამართლებრივი გამოკვლევების სიმცირით, რასაც ცხადყოფს თანამედროვე ქართული იურიდიული ლიტერატურის სიმწირე, ვინაიდან უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხი ამ ეტაპისათვის სრულყოფილად გამოუკვლეველია და მეცნიერული კვლევის ინტერესის საგანიც იშვიათად ყოფილა.

სტატიაში განხილულია უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თავისებურებანი, მისი არსი და ბუნება, გაანალიზებულია შიდა საკანონმდებლო ნორმები და დადგენილია მათი სრულყოფისა და პრაქტიკაში წამოჭრილი პრობლემების გადაჭრის გზები, ხოლო შედარებით-სამართლებრივი კვლევის მეთოდების გამოყენებით წარმოჩენილია მსგავსება-განსხვავება ეროვნულ დონეზე არსებულ მიდგომებსა და საერთაშორისო დონეზე ცნობილ მოდელებს შორის; ამასთან, კვლევის ფარგლებში შესწავლილია უვადო თავისუფლების აღკვეთის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლებაზე უარის თქმის შესახებ სასამართლოს განჩინებები.

სტატიის ფარგლებში შემუშავებული კომპლექსური რეკომენდაციები, დასკვნები და დებულებები გარკვეულწილად გაუადვილებს ამ საკითხით დაინტერესებულ პირებს ორიენტირებულად წარმართონ მეცნიერული კვლევის პროცესი, ხოლო დარგში მომუშავე სპეციალისტებს გაუმარტივებს სამუშაო პროცესს პრაქტიკული კუთხით.

საკვანძო სიტყვები: პირობით ვადამდე გათავისუფლება, სასჯელის მოხდის მინიმალური ზღვარი, უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულები.

1. შესავალი

პირობით ვადამდე გათავისუფლება თავისუფლებააღკვეთილ პირთა, მათ შორის უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა რესოციალიზაცია-რეინტეგრაციის მხარდაჭერის, სასჯელისაგან გამოწვეული ტკივილის შემცირების, თავისუფლების აღკვეთის გამოყენების შეზღუდვის ერთ-ერთ ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს.

მოცემული სამართლებრივი ინსტიტუტის სიახლე შემაშფოთებელი სტატისტიკური მაჩვენებლის ფონზე ნათლად წარმოაჩენს განსახილველი თემის პრობლემურობასა და აქტუალურობას, რადგან განხმილველი ორგანოს მხრიდან მიუხედავად საკანონმდებლო შესაძლებლობისა არც ერთი უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირი პირობით ვადამდე არ გათავისუფლებულა, ამასთან, სიტუაციას ამძაფრებს ის ფაქტიც, რომ დღემდე არ ხდება სტატისტიკის წარმოება, რაც ზუსტად აღწერს, იმ უვადო თავისუფლებისააღკვეთილ პირთა საერთო ოდენობას, რომლებმაც სასამართლოს უვადო თავისუფლების აღკვეთის გადასინჯვის მოთხოვნით მიმართეს; ასევე, მონაცემებს, რომლებიც ეხება ისეთ უვადო მსჯავრდებულთა რაოდენობას, რომლებსაც სხვადასხვა საფუძვლით მოსამართლის მხრიდან უარი ეთქვათ მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე (N102205/24 წერილი). გარდა ზემოაღნიშნულისა, უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თავისებურებებისა და დაბრკოლებების გამოვლენისათვის საჭირო კვლევების არარსებობა კიდევ უფრო მეტად ავლენს შესაბამისი რეაგირების განხორციელების მნიშვნელობას ზოგადსამართლებრივი გამოკვლევების სიმცირის ფონზე. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში პირობით ვადამდე გათავისუფლებას დიდი ხნის ისტორია არ გააჩნია, მისი შემოღებიდან დღემდე გავიდა საკმაოდ დრო, შესაბამისად, განვლილმა პერიოდმა მრავალი კითხვის ნიშანი გააჩინა უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების სათანადო ფუნქციონირების მხრივ.

კვლევის მიზანია: დადგინდეს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თავისებურებები, რომელთა ანალიზის საფუძველზე შემუშავდება მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციები.

საკვლევი თემის ჰიპოთეზა - რამდენად აკმაყოფილებს პირობით ვადამდე გათავისუფლების დღეს არსებული ინსტიტუტი უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა მოთხოვნებს?

აღნიშნული ჰიპოთეზის დასამტკიცებლად პასუხი უნდა გაეცეს შემდეგ საკვლევ კითხვებს:

როგორია საკანონმდებლო ბაზა უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თაობაზე?

როგორია სტატისტიკური მონაცემები, რომელიც ასახავს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების გამოყენების აქტუალურობას?

უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა მიმართ პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესაძლებლობის განუხორციელებლობა იწვევს თუ არა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას?

როგორია სასამართლო პრაქტიკა უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა მიმართ პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ?

პირობით ვადამდე გათავისუფლების თაობაზე მოთხოვნის დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევაში შესაბამისი გადაწყვეტილება უარის თქმის შესახებ უნდა ეფუძნებოდეს თუ არა მხოლოდ „დანაშაულის ხასიათს“, როგორც უცვლელ გარემოებას, რომლის გამოსწორებაც უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულის შესაძლებლობას აღემატება?

საჭიროა თუ არა შეფასების კრიტერიუმებს დაემატოს დაზარალებულის პოზიცია და ა.შ.?

საკვლევი ამოცანა:

- საკვლევ თემასთან დაკავშირებით არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის, სამართლებრივი აქტებისა და სასამართლო პრაქტიკის შესწავლა;
- ეროვნულ დონეზე არსებული მიდგომებისა და საერთაშორისო დონეზე ცნობილი მოდელების შედარებითი ანალიზის შემუშავება;
- საკვლევ კითხვებზე პასუხის გაცემის გზით კვლევის მიზნის მიღწევა.

კვლევის ღირებულება: არც თუ ისე საფუძვლიანი და მრავლისმომცველია თემის შესწავლის აქამდე არსებული მდგომარეობა. მეტიც, უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ ქართული სამეცნიერო სტატიები არ არსებობს. მოცემული ნაშრომი არის ერთგვარი პირველი ნაბიჯი, ერთად მოუყაროს თავი უცხოურ კვლევებს, რათა შემდგომ საკითხით დაინტერესებულ მკვლევრებს უკვე ჰქონდეთ მზა მასალა, რომელიც შეაფასებს და შეაჯამებს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების სამართლებრივ პრობლემებსა და ძირითად გამოწვევებს.

2. მასალები და მეთოდები

კვლევის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოში მოქმედი ნორმატიული აქტები და სასამართლო პრაქტიკის მასალები. აგრეთვე, სტატია ეყრდნობა ინტერნეტწყაროებიდან მოპოვებულ ცნობებს, ქართულ და უცხოენოვან სამეცნიერო ლიტერატურას, რაც არც თუ ისე დიდი ოდენობითაა წარმოდგენილი, რადგან სასჯელის აღსრულება, როგორც სამართლებრივი კონცეპტი, სრულყოფილად დამუშავებული არ არის თანამედროვე სისხლის სამართლის თეორიაში, რადგან ძირითადი ყურადღება

დანამაულის პრობლემატიკაზეა გადატანილი (შალიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., ხასია, ზ., 2024, გვ:3 ; პრადელი ჟ., 1999, გვ:437).

საკვლევი პრობლემები განხილულია როგორც შედარებით-სამართლებრივი, ისე ისტორიულ-შედარებითი და სისტემურ-სინთეზური თვალსაზრისით, რაც შესაძლებლობას იძლევა საზღვარგარეთის ქვეყნების გამოცდილების საშუალებით გაანალიზდეს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების თავისებურებები. ამასთან, თემის დისციპლინათშორისი ხასიათის გათვალისწინებით, სტატიაში გამოყენებულია სპეციალური მეთოდები, კერძოდ, ისტორიული, სისტემურ-სტრუქტურული, ნორმატიული (დოგმატიკური), ლეგიმეტრიული, სტატისტიკური მონაცემების კვლევის მეთოდი, აღწერილობითი და რაღა თქმა უნდა - ლოგიკური, რომელიც თანაბრად მნიშვნელოვანია ნებისმიერი თემის გამოკვლევისას, იმის მიუხედავად, დამოუკიდებლად გამოიყენება იგი თუ კვლევის რომელიმე სხვა მეთოდთან ერთად. შესაბამისად, სტატიის სრულყოფისათვის გამოყენებულია სამეცნიერო კვლევის ის ძირითადი მეთოდები, რომლებიც უზრუნველყოფს საკვლევი თემის კომპლექსურ ანალიზს.

3. შედეგების განხილვა

საკვლევი თემის შედეგად:

გამოირკვა უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთათვის პირობით ვადამდე გათავისუფლების როლი და მნიშვნელობა;

შეფასდა უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების განვითარება და არსებული მდგომარეობა;

შესწავლილი იქნა თავისუფლებააღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების ინსტიტუტის ჩამოყალიბება და განვითარება;

გაანალიზდა საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხს არეგულირებს;

გაირკვა, რომ უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა მიმართ პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესაძლებლობის განუხორციელებლობა არ იწვევს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას;

დადგინდა, რომ საჭიროა განისაზღვროს, თუ რა წარმოადგენს შეფასების კრიტერიუმებთან რელევანტურ გარემოებებს;

დასაბუთდა პოზიცია, რომ განმხილველი ორგანოს მხრიდან მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული დაზარალებულის პოზიცია, როგორც არასავალდებულო სახელმძღვანელო სტანდარტის (კრიტერიუმის) სახით;

დადგინდა, რომ მოსამართლეები თავს იკავებენ დადებითი გადაწყვეტილების მიღებისაგან და არ აკმაყოფილებენ მსჯავრდებულთა შუამდგომლობებს მინიმალური დასაბუთებით.

აღსანიშნავია, რომ საკვლევი თემის სიახლიდან გამომდინარე, აღნიშნულ საკითხზე საქართველოში სპეციალური სამეცნიერო ლიტერატურა საკმაოდ მწირია. კვლევა საინტერესო იქნება, როგორც სამთავრობო, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის, სტუდენტებისთვის, საკითხით დაინტერესებული პირებისთვის, დარგში მომუშავე სპეციალისტებისთვის. აღსანიშნავია ისიც, რომ მიღებული შედეგების ანალიზი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვა სამეცნიერო ნაშრომებში, რომელიც ხელს შეუწყობს მოცემული კვლევის გარშემო ცოდნის გაღრმავებას, მისი მნიშვნელობისა და შემდგომი მეცნიერული კვლევების ჩატარებას.

სამეცნიერო სიახლე:

მოცემული ნაშრომი პირველი მცდელობაა სტატიის სახით სამეცნიერო დონეზე წარმოჩნდეს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხი.

ნაშრომში დასაბუთებულია პოზიცია, რომ საჭიროა საგამონაკლისო შემთხვევებში დაიწიოს მოსახდელი სასჯელის მინიმალურმა ვადამ, რაც ერთგვარი წამახალისებელი აქტის გარდა იქნება სხვა უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთათვის სტიმულის მიმცემი საშუალება, რათა პენიტენციურ დაწესებულებაში გამოავლინონ ქცევის დადებითი დინამიკა და მაქსიმალურად მობილიზდნენ რესოცილიზაციისათვის.

დასაბუთდა პოზიცია, რომ სასამართლო უფლებამოსილია უარი დააფუძნოს ნებისმიერ სათანადოდ გამოკვლეულ ფაქტობრივ გარემოებაზე და გადაწყვეტილების მიღებისას უპირატესობა მიანიჭოს კონკრეტულ კრიტერიუმს ან კრიტერიუმთა ერთობლიობას (მათ შორის, დანაშაულის ხასიათსა და სიმძიმეს), რაც ვერ ჩაითვლება უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა უფლებების შელახვად.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მხედველობაშია მისაღები ის გარემოებაც, რომ სტატიაში ასახული კვლევა იქნება ერთგვარი სახელმძღვანელოც მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანოს წარმომადგენლებისა და დარგში მომუშავე პირებისათვის, სწორად წარმართონ პრაქტიკა და ადგილი არ ჰქონდეს არაერთგვაროვან მიდგომებს.

3.1. უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების წარმოშობა და განვითარება

1840 წელს შოტლანდიელმა მეცნიერმა და მკვლევარმა, ალექსანდრე მაკონოჩიმ პირობით ვადამდე გათავისუფლების პირველი მოდელი ჩამოაყალიბა (Cavendar , G., 1982,P:55). მან შექმნა „წამახალისებელი ბარათების სისტემა“, რომელიც მსჯავრდებულებს აძლევდა შანსს პენიტენციური დაწესებულების ადრე დატოვების, (Maconochie, A., 1859, P:7). მოცეული ბარათები კი მსჯავრდებულებს უნაწილდებოდათ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი სამაგალითო ქცევითა და პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციასთან თანამშრომლობით გამოირჩეოდნენ. ბარათების გარკვეული რაოდენობის დაგროვების შემთხვევაში მსჯავრდებულები პირობით ვადამდე თავისუფლდებოდნენ (ნაჭყებია, გ., ლეკვეიშვილი, მ., თოდუა, ნ., ივანიძე, მ., მამულაშვილი, მ., ხერხეულიძე, ი., მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქ., 2018, გვ: 277), გათავისუფლებულ მსჯავრდებულებს კი ეკისრებოდათ გარკვეული ვალდებულებების შესრულება, ხოლო მათი შეუსრულებლობის შემთხვევაში დარჩენილი სასჯელის აღსრულების მიზნით პენიტენციურ დაწესებულებაში აბრუნდებდნენ (Levy, S., 2008, P: 60).

მოცემული კანონით გათვალისწინებული შეღავათის თანამედროვე სამართლებრივი მოდელის იდეა ფრანგმა მეცნიერმა ა. ბონევილ დე მარსანჟიმ 1847 წელს გააცნო საფრანგეთის სამოქალაქო ტრიბუნალს, მისი რეფორმა მიზნად ისახავდა მსჯავრდებულთა რესოციალიზაციისა და რეაბილიტაციის ხელშეწყობას. სწორედ ა. ბონევილ დე მარსანჟის რეფორმისტული იდეა გახდა გარდამტეხი ფაქტორი პირობით ვადამდე გათავისუფლების პრაქტიკის ამოქმედების არა მხოლოდ საფრანგეთში, არამედ სხვა ევროპულ ქვეყნებშიც. ფრანგ მეცნიერს მტკიცედ მიაჩნდა, რომ ყველა მსჯავრდებულს უნდა ჰქონოდა შესაძლებლობა დაემტკიცებინა საკუთარი თავის რეფორმირებული ხასიათი. შესაფასებელ კრტერიუმებად კი მხედველობაში უნდა მიღებულიყო მსჯავრდებულთა ქცევა, სურვილი ცხოვრების წესის ცვლილების შესახებ, სამომავლო მიზნები, დამოკიდებულება ჩადენილ დანაშაულთან მიმართებით, სარეაბილიტაციო ღონისძიებებში მონაწილეობის ფაქტები და სხვა, რაც ნათლად წარმოაჩენდა სამოქალაქო ცხოვრებაში ჩასართავად მზაობის დონეს (Viganò, F. 2014, P:12).

პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემის სწორად ფუნქციონირებისა და ეფექტური სისტემების ჩამოყალიბების ხელშეწყობის მიზნით ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმაც სპეციალური რეკომენდაცია შეიმუშავა და რიგ სხვა რეკომენდაციებშიც, როგორიცაა: რეკომენდაცია (2006)² ევროპული ციხის წესების შესახებ, რეკომენდაცია (2003)²², ასევე, რეკომენდაცია, (2003)²³ განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილა ხსენებულ თემაზე.

(2003)22 რეკომენდაციით განსაზღვრულია პირობით ვადამდე გათავისუფლების არსი, რომლის მიზნებისთვის პირობით გათავისუფლება ნიშნავს მსჯავრდებული პატიმრის ვადამდე გათავისუფლებას გათავისუფლების შემდგომი ინდივიდუალური პირობებით. ეს ცნება არ მოიცავს ამნისტიასა და შეწყალებას (რეკომენდაცია No.R 22). ფაქტია, რომ მოცემული განმარტება არ წარმოადგენს დეფინიციას და არც ზუსტად და სრულყოფილადაა განსაზღვრული მისი რაობა და ბუნება, გარდა ამისა, ტერმინი „მსჯავრდებული პატიმრის“ შესაბამის კონტექსტშია მოსაყვანი მისი ონტოლოგიური ბუნების გამო.

პირობით ვადამდე გათავისუფლება წარმოადგენს დარჩენილი სასჯელისაგან გათავისუფლების ისეთ სამართლებრივ მექანიზმს, რის საფუძველზეც მსჯავრდებული თავისუფლდება მოუხდელი სასჯელის ნაწილისაგან გარკვეული მოვალეობის შესრულების სანაცვლოდ, რის კონტროლსაც ახორციელებს პრობაციის ოფიცერი და ამ შემთხვევაში აღსასრულებელი სამართლებრივი აქტის მიმართ სააღსრულებო წარმოება მთავრდება სასჯელის მოუხდელი ნაწილის ვადის გასვლის გამო, ან სამართლებრივი აქტის მიღებისას, რომლის მიხედვითაც უქმდება პირობით ვადამდე გათავისუფლება და უნდა აღსრულდეს სასჯელის მოუხდელი ნაწილი.

(2006)2 რეკომენდაციაში მოცემულია პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემის აღსრულებისა და მისი ეფექტურობის მიღწევის მარეგულირებელი სტანდარტები, რომელშიც პირდაპირაა მითითება გაკეთებული იმაზე, რომ აუცილებელია პენიტენციურ დაწესებულებებში გატარდეს მსჯავრდებულების უმტკივნეულო ინტეგრაციის მიზნისკენ მიმართული ღონისძიებები, რაც უნდა განხორციელდეს გათავისუფლებისათვის მოსამზადებელი პროგრამების არსებობითა და ნაწილობრივ ან პირობით ვადამდე გათავისუფლებით (რეკომენდაცია (2006)2).

(2003)23 რეკომენდაციით ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლებასთან დაკავშირებით ხაზი გაუსვა ამ უფლების მინიჭების აუცილებლობას და რეფერირება მოახდინა (2003)22 რეკომენდაციაზე (რეკომენდაცია (2003)23).

ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის მინიმალური სტანდარტიც გულისხმობს, რომ უვადო მსჯავრდებულთათვის უნდა არსებობდეს გათავისუფლების შესაძლებლობა / მოლოდინი, (Kafkaris v. Cyprus, # 21906/04, 12.02.2008).

შესაბამისად, პირობითი ვადამდე გათავისუფლების მექანიზმი უნდა გავრცელდეს ყველა მსჯავრდებულზე, მათ შორის უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირებზეც. მათი გათავისუფლების იმედის დაცვა მნიშვნელოვანია, რადგან არ არსებობს საფუძველი იმისა, რომ უვადო თავისუფლება აღკვეთილი პირი ყოველთვის მიჩნეულ იქნას საზოგადოებისთვის საშიშად პირად. გარდა ამისა, იმედგაცრუებული მსჯავრდებული გამოიწვევს ციხის მართვის გართულებასაც. (Report to the Hungarian).

აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით, გათავისუფლების შესაძლებლობის განუხორციელებლობა არ იწვევს კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას, თუკი ქვეყანაში რეალურად მოქმედებს შეწყალების ინსტიტუტი, ხოლო დარღვევას (არაადამიანურ მოპყრობას) ადგილი ექნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირები დატოვებული იქნებიან გათავისუფლების შესაძლებლობის გარეშე (გათავისუფლების მოლოდინის არარსებობა) (*Oclan v. Turkey*, 46221/99, 12.05.2015; *vinter and others v. the United kingdom*, 66069/09, 130/10 and 3896/10, 09.07.2013). ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზეც, თუ რამდენად ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლს, პირობით ვადამდე გათავისუფლების უფლების არქონა. საქმეში - ეინჰორნი საფრანგეთის წინააღმდეგ - სასამართლომ აღნიშნა, რომ ისეთი უვადო თავისუფლების აღკვეთის დაკისრებამ, რომელიც გამორიცხავს სხვა სახის სასჯელით შეცვლის შესაძლებლობას, შეიძლება წამოჭრას კონვენციის მე-3 მუხლით დაცული უფლების დარღვევის საკითხი (*Einhorn v. France*, 16.10.2021). გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომაც დაადგინა, რომ უვადო თავისუფლების აღკვეთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების უფლების გარეშე, ადამიანის ღირსების შემლახველია; მისივე განმარტებით, უვადო თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება ადამიანის ღირსების შესაბამისი იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იარსებებს გათავისუფლების კონკრეტული და შესაძლებელი მოლოდინი. ადამიანის ღირსება შელახულია, თუ მსჯავრდებული, მისი პირადი განვითარების მიუხედავად, როდისმე თავისუფლების დაბრუნების ყველანაირ იმედს დაკარგავს (მიქანაძე, გ., 2008, გვ:48-49).

ზემოხსენებული დეფინიციები მცირეოდენი ცვლილებებით თითქმის ყველა ქვეყნის სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში იქნა მიღებული და ამ მხრივ საქართველოც არ წარმოადგენს საგამონაკლისო შემთხვევას.

1997 წლის 11 ნოემბერს მიღებულ იქნა საქართველოს პრეზიდენტის მიერ ინიცირებული კანონი „სასჯელის განსაკუთრებული ღონისძიების – სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ“. იმ არგუმენტებიდან, რომლებსაც ემყარებოდა საქართველოს პარლამენტი სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ კანონის მიღებისას, ორი გამომდინარეობდა ჰუმანიზმის პრინციპიდან: „არ შეიძლება სახელმწიფო იყოს ჰუმანური, თუ იგი იყენებს სიკვდილით დასჯას და სიცოცხლეს არ აღიარებს, როგორც ხელშეუვალ ღირებულებას; სიკვდილით დასჯა არის არაქრისტიანული, ჰუმანიზმისა და კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული სასჯელი“ (ხეცურიანი, ჯ., 2011, გვ: 126). სწორედ ამ პერიოდის შემდეგ პენიტენციურ დაწესებულებაში განთავსებული უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირები მიეკუთვნებიან იმ მსჯავრდებულთა კატეგორიას, რომელთაც სასამართლოს მიერ 2000 წლიდან მიესაჯათ უვადო თავისუფლების აღკვეთა და სხვა მსჯავრდებულთა მსგავსად გაკვეთილი დროის გასვლის შემდეგ მიეცათ პირობით ვადამდე გათავისუფლების

შესაძლებლობა (ევროსაბჭოს რეკომენდაციით პირობით ვადამდე გათავისუფლება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირებისთვისაც).

პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემა საქართველოში რამდენჯერმე შეიცვალა, ცვლილებები შემდეგი სახით შეიძლება გამოვყოთ (შალიკაშვილი, მ., მიქანაძე გ., ხასია, ზ., 2024, გვ: 345):

2006 წლამდე პენიტენციური დაწესებულების დირექტორი მსჯავრდებულის პირად საქმის მასალებს პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის გადაწყვეტილების მიზნით აგზავნიდა მართლმსაჯულების განმახორციელებელ ორგანოში.

2006 წლიდან სასჯელაღსრულების დეპარტამენტში შექმნილი კომისია პენიტენციური დაწესებულებიდან გადმოგზავნილი მსჯავრდებულის პირადი საქმის მასალების საფუძველზე იღებდა გადაწყვეტილებას, თუ რომელი საქმე წარედგინა სასამართლოში.

2009 წლის სექტემბერიდან მსჯავრდებულის პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხს იხილავდა და საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებდა საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს მუდმივმოქმედი კომისია.

2010 წლიდან ადგილობრივ საბჭოებს დაევალებათ მსჯავრდებულთა მიმართ პირობით ვადამდე გათავისუფლებისა და სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სასჯელით შეცვლის საკითხის განხილვა და გადაწყვეტილების მიღება, ხოლო უვადო თავისუფლებააღკვეთით მსჯავრდებულთა და ალტერნატიული სასჯელდანიშნული მსჯავრდებულების სასჯელის შეცვლის საკითხზე გადაწყვეტილების მიღება მართლმსაჯულების განმახორციელებელ ორგანოს დაევალა (ნიკოლეიშვილი, კ., 2014, გვ: 310). მნიშვნელოვანია გამახვილდეს ყურადღება იმაზეც, რომ ადგილობრივ საბჭოებს ცვლილებების განხორციელებამდე ერთი უვადო თავისუფლებააღკვეთილი მსჯავრდებულის კი არ გაუთავისუფლებია პირობით ვადამდე.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის დღევანდელი რედაქციით 72¹ მუხლის 1-ელი ნაწილი ითვალისწინებს სასჯელის სახით დანიშნული უვადო თავისუფლების აღკვეთის გადასინჯვის როგორც ფორმალურ, ისე მატერიალურ საფუძველებს ([საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 72¹-ე მუხლი](#)); ფორმალური საფუძველია, ფაქტობრივად, სასჯელის მოხდის მინიმალური ზღვარი, რომელიც 2014 წლის 31 ოქტომბრის ცვლილებით 25 წლიდან 20 წლამდე შემცირდა. თუმცა, გარდა ოცი წლის მოხდისა, საჭიროა, წარმატებით ჰქონდეს გავლილი საქართველოს იუსტიციის მინისტრის მიერ დამტკიცებული უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული პირის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამა, რის საფუძველზეც მუშავდება გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამის

შემაჯამებელი ინდივიდუალური ანგარიში. სასჯელის მინიმალური ვადის შემცირება ერთი მხრივ დადებითად უნდა შეფასდეს, რადგან შემცირდა სავალდებულო სასჯელის ხანგრძლივობა, რითაც მცირდება რესოციალიზირებული ბენეფიციარის პენიტენციურ დაწესებულებაში დატოვების რისკი. თუმცა, მეორეს მხრივ, გასაანალიზებელია უკვე შემცირებული ზღვრის პირობებში შესაძლოა თუ არა, მსჯავრდებულის ასაკიდან გამომდინარე, დაიკარგოს ინსტიტუტის მიზანი.

ასევე, ურიგო არ იქნება თუ საკანონმდებლო დონეზეც განხორციელდება შესაბამისი ცვლილებები, რითაც უვადო მსჯავრდებულებს მიეცემათ შესაძლებლობა კანონით განსაზღვრული ვადის დაუცველად საგამონაკლისო შემთხვევებში, განსაკუთრებული გარემოების არსებობისას მიმართონ სასამართლოს პირობით ვადამდე გათავისუფლების მოთხოვნით. რა თქმა უნდა აქ ინტერესთა დაბალანსება გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს. კერძოდ, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და სასჯელის სამართლიანობის ინტერესი უპირისპირდება მსჯავრდებულის თავისუფლების უფლებას, თუმცა ამ არგუმენტის საპირწონედ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ზუსტად ვერავინ განჭვრიტავს შესაძლო დანაშაულის ჩადენის ალბათობის რისკს. ამასთან, აღნიშნული საკანონმდებლო ინიციატივით აცილებული იქნება ციხის მართვის გართულებაც, რადგან ყველა ორიენტირებული იქნება სანიმუშო ქცევით მოიპოვოს სანუკვარი გათავისუფლების შესაძლებლობა (Report to the Hungarian).

რაც შეეხება მატერიალურ საფუძვლებს, სასამართლო გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 72¹-ე მუხლით დადგენილი კრიტერიუმების შესაბამისად ([საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 72¹-ე მუხლი](#); სამწუხაროდ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 72¹-ე მუხლი და არ განმარტავს თითოეულ შეფასების ნიშანს დეტალურად შინაარსობრივი თვალსაზრისით და არ საზღვრავს, თუ რა წარმოადგენს შესაბამის კრიტერიუმთან რელევანტურ გარემოებას, ასეთივე მდგომარეობა გვევლინება სპეციალური პენიტენციური სამსახურის ადგილობრივი საბჭოების სახელმძღვანელო სტანდარტში - საქართველოს იუსტიციის მინისტრის N320 ბრძანებაშიც. მაგალითად, სასამართლოს მიერ შესაფასებელი კრიტერიუმი - **დანაშაულის ხასიათი** მოითხოვს სპეციფიკურ მიდგომას რამდენიმე თვალსაზრისით, კერძოდ:

აუცილებელია ყურადღება დაეთმოს, თუ რა გარემოებაში, რა ვითარებაში იქნა ჩადენილი მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედება, რაშიც მოიაზრება დანაშაულის სიმძიმე და საშიშროება, ქმედების ჩადენის მოტივი, მიზანი, ხერხი, სახე, საშუალება, მსჯავრდებულის მხრიდან დანაშაულის ჩადენის დროს გამოხატული ქცევის თავისებურებები, განწყობები, დამდგარი შედეგები, ვის მიერ და რა პირობებში იქნა ჩადენილი დანაშაული და დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებული სხვა ინდივიდუალური გარემოებები და ა. შ.

- „დანაშაულის ხასიათი“ ყოველთვის ხასიათდება მომეტებული საშიშროებით, რომელზე მითითებით და დაყრდნობით სასამართლოს ყოველთვის შეეძლება უარის თქმა მსჯავდებულის გათავისუფლებაზე;
- **მსჯავრდებულის მიერ წარსულში დანაშაულის ჩადენის ფაქტი და ნასამართლობაზე** მსჯელობისას რელევანტური გარემოებები შეიძლება იყოს შემდეგი:
 რამდენჯერ, როდის და რა სახის დანაშაულისათვის იყო ნასამართლევნი;
 გაქარწყლებულია თუ მოქმედი ნასამართლობა;
 როდის გაუქარწყლდა ნასამართლობა და რამდენი დროა გასული;
 მნიშვნელოვანია, ასევე, გათვალისწინებული იყოს, წარსულში რომელი კატეგორიის დანაშაული ჩაიდინა და განაჩენით, რომლითაც სასჯელს იხდის, რომელი დანაშაულის ჩადენისთვის დაედო მსჯავრი. მაგ: თუ წარსულში ნასამართლევია ძალადობრივი დანაშაულისათვის და კვლავ მსჯავრი დაედო ძალადობრივი დანაშაულის ჩადენისათვის, შეგვიძლია ვიმსჯელოთ და გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ მსჯავრდებული მიდრეკილია ძალადობრივი დანაშაულის ჩადენისაკენ (ძალადობრივი ქმედებებისაკენ), მისი მხრიდან ძალადობრივი ქცევის რისკი მომეტებულია და სხვა;
- **სასჯელის მოხდის პერიოდში უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულის ქცევის დეტალური შეფასება** პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხზე მსჯელობისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია. ამ დროს უნდა დადგინდეს და განისაზღვროს, სასჯელის მოხდის პერიოდში უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული რა სახის ქცევის თავისებურებებით გამოირჩევა, რა ინტერესებსა და განწყობას გამოხატავს დადგენილი წესებისა და მართლწესრიგის ნორმების მიმართ, იკვეთება თუ არა მისი ინტერესები და მისწრაფება პიროვნული მახასიათებლებისა და ქცევის პოზიტიური ცვლილებების თაობაზე. ასევე, აღნიშნულ გარემოებაში მოიაზრება, თუ რამდენად იცავს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული სამართლებრივი რეჟიმის მოთხოვნებს, დღის განრიგს და ა. შ. აგრეთვე, საჭიროა, მსჯელობა მსჯავრდებულის ქცევის დინამიკასა და სტაბილურობაზე;
- **დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რისკში** თუ რა კონცეპტებზე უნდა გამახვილდეს დეტალურად ყურადღება, ამაზეც არაფერია ნამსჯელი ხსენებულ სამართლებრივ ნორმაში. ერთადერთ ხელჩასაჭიდს ვაწყდებით შემდეგი სახით: მოსამართლე სუბიექტურად აფასებს მსჯავრდებულის ქცევას ცხოვრებისეული გამოცდილებისა და „ჯანსაღი ადამიანური შეგნების მიხედვით“ (შალიკაშვილი, მ., ჩიხლაძე, დ., 2013, გვ:2). დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რისკზე მსჯელობისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია შეიძლება იყოს ინდივიდის დამოკიდებულება დანაშაულებრივი ქცევის მიმართ, როგორი სოციალური სიტუაცია მის გარშემო, კრიმინალური ისტორია, წინა მსჯავრდებულების ოდენობა და ა.შ.

მაშასადამე, აუცილებელია, თითოეული შესაფასებელი კრიტერიუმის რელევანტური გარემოება ამდაგვარი მიდგომით განისაზღვროს და სამართლებრივ ნორმას უფრო მეტად სრულყოფილი სახე მიეცეს.

ასევე, მხედველობის მიღმა არ უნდა დარჩეს ის საკითხი, რომ დაზარალებულის პოზიცია შესაფასებელ კრიტერიუმებში არ გვხვდება შეფასებით ნიშნად. უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულისა და დაზარალებულის ურთიერთობის გარკვევას უდიდესი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს, უპირველესად იმიტომ, რომ არ გაიზარდოს შურისძიების მოტივით ახალი მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედების განხორციელების რისკი. თუმცა, სავალდებულო კრიტერიუმად მისი გაწერა მინისტრის ბრძანებაში გაუმართლებელია იმ გარემოებიდან გამომდინარე, რომ არის შემთხვევები, როცა დაზარალებულები პიროვნული შუღლიდან გამომდინარე არ გასცემენ თანხმობებს მსჯავრდებულთა მიმართ პრეტენზიის არქონის შესახებ და სურთ, ამ გზით სამაგიერო მიუზღონ; გარდა ამისა, არის ისეთი ფაქტებიც, როცა იძულებითი ან გარკვეული მატერიალური სარგებლის გაცემით ხდება სასურველი დოკუმენტის მიღება მათგან. შესაბამისად, რეკომენდებულია, აღნიშნული გარემოება შეფასდეს სხვა კრიტერიუმებთან ერთობლიობაში და მხოლოდ ამ დოკუმენტს არ მიენიჭოს უპირატესობა.

რაც შეეხება უვადო თავისუფლებააღკვეთილი მსჯავრდებულების გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამას, რომელიც 2021 წელს იუსტიციის სამინისტროში მომზადდა და მინისტრის ბრძანებით დამტკიცდა, ნამდვილად იმსახურებს დადებით შეფასებას მისი სამართლებრივი ბუნებიდან და მიზნებიდან გამომდინარე. მინისტრის ბრძანება დეტალურად აღწერს პენიტენციურ დაწესებულებაში განთავსებული უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული პირის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამის განხორციელების წესსა და პროცედურებს. პროგრამის ხანგრძლივობა როგორც წესი შეადგენს 2 წელს და, საჭიროების შემთხვევაში, ხსენებული პერიოდი შეიძლება გაგრძელდეს არაუმეტეს 2 წლის ვადითაც. პროგრამა 8 ეტაპისგან შედგება, რომლებშიც ერთიანდება სასწავლო მოდულები და მხარდამჭერი აქტივობები.

პროგრამის დასრულების შემდგომ ხდება შემაჯამებელი ანგარიშის შედგენა, რასაც თან ერთვის ოჯახისა და სოციალური გარემოს განახლებული შეფასება. შუამდგომლობის დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევაში ხორციელდება ბენეფიციარის გადაფასება და მასზე მორგებული განახლებული ინდივიდუალური პროგრამის შედგენა, რომელიც შესაძლოა მოიცავდეს ამ პროგრამის გარკვეულ მოდულებს/სესიებს(N682 ბრძანება).

მაშასადამე, საქართველოში დღეს არსებული პირობით ვადამდე გათავისუფლების ინსტიტუტი მიუხედავად კარგი საკანონმდებლო ბაზის ქონისა ვერ აკმაყოფილებს უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა მოთხოვნებს, ძირითადი მიზეზი კი როგორც სტატიაში არაერთხელ აღინიშნა ისევ და ისევ არის ამ განსაკუთრებული კატეგორიის

მსჯავრდებულთათვის მოცემული სასჯელისაგან გათავისუფლების მექანიზმის გაუვრცელებლობა, ფაქტიურად, რაც კი დანაწესები არსებობს მკვდარ სამართლებრივ ნორმებს შეგვილია მივაკუთვნოთ.

3.2 პრაქტიკის მიმოხილვა უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხთან დაკავშირებით

უვადო თავისუფლება აღკვეთილი მსჯავრდებულის პირობით გათავისუფლების გადაწყვეტილების მიღების უფლება სასამართლოს არცთუ ისე დიდი ხანია მიენიჭა. სასამართლო პრაქტიკით აშკარაა, რომ მსჯავრდებულის მოთხოვნის დაკმაყოფილება სირთულეებთანაა დაკავშირებული და იმ შემთხვევაშიც კი, თუ, ერთი შეხედვით, გათავისუფლების ყველა პირობა სახეზეა, სასამართლო თავს იკავებს დადებითი გადაწყვეტილების მიღებისაგან და ასაბუთებს შესაბამის გადაწყვეტილებას შაბლონურად, არაინდივიდუალური მიდგომით. ამ გარემოებამ კი წარმოშოვა ისეთი რეალობა, რომ უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირებს პირობით გათავისუფლების უფლება აქვთ მხოლოდ საკანონმდებლო დონეზე და არა რეალურად, რომლის გამომწვევ მიზეზებზე მსჯელობა უნდა განხორციელდეს კომპლექსურად - როგორც საკანონმდებლო, ისე პრაქტიკული ჭრილის მიხედვით.

ამ მომენტამდე არ არსებობს თუნდაც ერთი პრეცედენტული გადაწყვეტილება სასამართლო პრაქტიკაში, რამაც სრულიად გარდატეხა მოახდინა ქართულ მართლმსაჯულებაში და უვადო თავისუფლების აღკვეთა მისჯილი მსჯავრდებული სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გაათავისუფლა. სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებათა აბსოლუტური უმრავლესობა, ეხება უვადო თავისუფლება აღკვეთილი პირის მოთხოვნის დაუკმაყოფილებლობას, რაც ემყარება ძირითადად ან ერთ შესაფასებელ კრიტერიუმს ან კრიტერიუმთა ერთობლიობას, მაგალითად, ჩადენილი დანაშაულის ხასიათსა და სიმძიმეს, წარსულში ნასამართლობას, ასევე, უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული პირის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამაში გაუვლელობას; აგრეთვე, უარის თქმის საფუძველს წარმოადგენს კანონით დადგენილი ვადის მოხდის საკითხი. მსგავსი მსჯელობაა განვითარებული თუნდაც თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 16 ივნისის გადაწყვეტილებაშიც (N374/19841 გადაწყვეტილება), მსჯავრდებულს არ ჰქონდა გავლილი უვადო თავისუფლება აღკვეთით მსჯავრდებული პირის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამის ცალკეული კომპონენტები და არ იყო მომზადებული სათანადო ანგარიში, სასამართლო კი მოკლებული იყო შესაძლებლობას, გადაეხვია კანონის იმპერატიული დანაწესისათვის და მსჯავრდებულზე პროგრამის გავლისაგან გვერდის ავლით გაეგრძელებინა საქართველოს სსსკ 285 (1) -ე მუხლით გათვალისწინებული პირობით ვადამდე გათავისუფლება.

ზოგჯერ უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირს პირობით ვადამდე გათავისუფლების თაობაზე შუამდგომლობა არ უკმაყოფილდება მისი მოთხოვნის უსაფუძვლობიდან გამომდინარე. მაგალითის სახით შეიძლება მოტანილ იქნას თუნდაც თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2024 წლის 22 მაისის განჩინება (N419/22384 განჩინება), რომლითაც სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტის 2018 წლის 02 აგვისტოს განკარგულებით პ.კ. შეწყალებულ იქნა და დაუდგინდა საპატიმრო სასჯელის შემდგომი მოხდისაგან გათავისუფლების თარიღი 2032 წლის 24 ივნისი, რის საფუძველზეც პ.კ.-ს სამართლებრივი მდგომარეობა შეეცვალა. ვინაიდან მსჯავრდებულის შეწყალების თაობაზე პრეზიდენტის მიერ მიღებული განკარგულებით პ.კ.-ს სასჯელის შემდგომი მოხდისაგან გათავისუფლების თარიღი განჭვრეტადი გახდა, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2023 წლის 14 მარტის განჩინების საფუძველზე „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს 2012 წლის 28 დეკემბრის კანონის მე-16 მუხლის დანაწესის გავრცელებით, მსჯავრდებულ პ.კ.-ს 1/4-თ შეუმცირდა უკვე ვადიანი თავისუფლების აღკვეთის სახით დანიშნული სასჯელი. შესაბამისად, მსჯავრდებულის მიმართ ვერ გავრცელდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 72¹ -ე მუხლით და ვერც საქართველოს სსსკ 285¹ -ე მუხლით გათვალისწინებული რეგულაციები, ვინაიდან რეალურად იგი ობიექტურად აღარ წარმოადგენს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულს, არამედ მის მიმართ შეწყალების აქტით და საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2023 წლის 14 მარტის განჩინების საფუძველზე, რეალურად განისაზღვრა ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა, შესაბამისად, მის მიმართ შემდგომში შესაძლოა გავრცელდეს არა საქართველოს სსსკ 285¹ -ე მუხლის, არამედ საქართველოს სსსკ 285-ე მუხლით გათვალისწინებული რეგულაციები, რომლის მიხედვითაც ვადიანი თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული პირის პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხს განიხილავს ადგილობრივი საბჭოები.

თბილისის სააპელაციო სასამართლომ საქმეზე, რომელიც ეხებოდა უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირის პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხს გაიზიარა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში აღნიშნული დასკვნები და მოსაზრებები, შესაბამისად, მსჯავრდებულს შუამდგომლობა არ დაუკმაყოფილა. არგუმენტაცია კი იყო შემდეგი : „მსჯავრდებულის სუფთა წარსული (ნასამართლობის არქონა), ადმინისტრაციის დადებითი შეფასება, მონაცემები სოციალურ - სარეაბილიტაციო აქტივობებში მონაწილეობის თაობაზე, დისციპლინურსახდელდაუდებლობა და ა.შ. ყველა შემთხვევაში არ წარმოადგენს გადამწყვეტ ფაქტორს გათავისუფლებისათვის.“ მოცემულ საქმეში გათვალისწინებული იქნა „ძალადობრივ ქმედებაში გამოვლენილი მართლსაწინააღმდეგო ნება და დანაშაულთა ხასიათი,“ ასევე, მიეთითა დანაშაულის ჩადენის რისკის შესახებ ინფორმაციის არქონასთან დაკავშირებით (05.04.2019 განჩინება). ბუნდოვანია, რა ინფორმაციას გულისხმობდა

დანაშაულის ჩადენის რისკის განსაზღვრისთვის სასამართლო და ასეთი ინფორმაციის არქონა, რატომ არ იქნა მსჯავრდებულის სასარგებლოდ განმარტებული. ზემოთ ხსენებული გადაწყვეტილება პირდაპირ მიუთითებს პირობით ვადამდე გათავისუფლებაზე უარის თქმის საფუძველს - მხოლოდ დანაშაულის ხასიათს, რაც განაპირობებს პირობით ვადამდე გათავისუფლების გამოუყენებლობას.

მხედველობის მიღმა არ უნდა დარჩეს, აგრეთვე, ამგვარ განჩინებათა გასაჩივრების საკითხი, ისინი მხოლოდ ერთჯერადად შეიძლება გასაჩივრდეს 10 დღის ვადაში, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატაში ([საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი](#)). თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ მხრივ სასამართლო პრაქტიკა საკმაოდ მდიდარი და მრავალფეროვანი სულაც არაა.

3.3 უვალო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების შედარებით-სამართლებრივი დახასიათება

უვალო თავისუფლება აღკვეთილ მსჯავრდებულთა მიერ სასჯელის მოხდის პერიოდი და გათავისუფლების პირობები სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია, რაც განპირობებულია ქვეყანაში არსებულ კულტურულ-ისტორიული ასპექტებით.

უვალო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვის წინაპირობას გერმანიაში წარმოადგენს ბენეფიციართა მიერ სასჯელის მინიმალური ზღვრის - 15 წლის მოხდა. პრაქტიკაში, პირობით ვადამდე გათავისუფლების გადაწყვეტილებებზე ხშირად გავლენას ახდენს პატიმრის პროგრესი რეაბილიტაციის პროცესში, მათი ხელახალი დანაშაულის ჩადენის ალბათობის რისკის სახე და ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმე. ქვეყნის ფოკუსირება აღდგენითი მართლმსაჯულებაზე აშკარად ჩანს მსჯავრდებულთათვის შემოთავაზებულ სარეაბილიტაციო პროგრამებში, რომლებიც შექმნილია იმისათვის, რომ მოემზადნონ ისინი საზოგადოებაში რეინტეგრაციისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ გერმანიაში პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემა იძლევა უვალო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლებას, ეს მაინც უაღრესად რეგულირებადი პროცესია და უვალო პატიმრების მხოლოდ მცირე პროცენტი რეალურად პირობით ვადამდე გათავისუფლებული (Schneider, H., 2015, p:23).

უელსში მსგავსი მინიმალური ვადა თოთხმეტი წელიწადია (მიქანაძე, გ., 2008, გვ:28-29).

გაერთიანებულ სამეფოში მუდმივად მიმდინარეობს დებატები უვალო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემის დახვეწასთან დაკავშირებით. განსაკუთრებით ბოლო წლების განმავლობაში შეშფოთების იწვევს იმ საკითხის განხილვა თუ რამდენად სწორად ხდება კონკრეტულ საქმეებზე გადაწყვეტილების მიღება და საერთოდ არსებული სისტემა რამდენად უზრუნველყოფს სასჯელის მიზნების მიღწევასა და საზოგადოების უსაფრთხოების დაცვას. პენიტენციურ

დაწესებულებაში მყოფ უვადო მსჯავრდებულებს ეძლევათ შესაძლებლობა მინიმალური პერიოდის - 14 წლის გასვლის შემდეგ მიმართონ სასამართლოს გათავისუფლების მოთხოვნით. მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანოს მოსამართლე საკითხის განხილვისას მხედველობაში იღებს დანაშაულის ხასიათსა და სიმძიმეს, ოჯახურ პირობებს, საშიშროების რისკის სახეს, პენიტენციურ დაწესებულებაში გამოვლენილ ქცევას, ამასთან, მონაცემებს სოციალურ აქტივობებში ჩართულობის შესახებ, საბოლოო ჯამში კი გადაწყვეტილებას იღებს მოცემულ კრიტერიუმთა შეფასების საფუძველზე (Goddard, T., 2017, P:221-222.).

ამერიკის შეერთებულ შტატებში შტატების მიხედვით განსხვავებულია სასჯელის მოხდის პერიოდი და გათავისუფლების პირობები, ზოგიერთ შტატში დღემდე ფედერალურ პატიმრებს, რომლებსაც სასჯელის სახით უვადო თავისუფლების აღკვეთა აქვთ მისჯილი ზოგადად არ აქვთ უფლება პირობით ვადამდე გათავისუფლების (1984 წლის სასჯელის რეფორმის აქტის შემდეგ), ზოგიერთ შტატში კი ნებადართულია პირობით ვადამდე გათავისუფლება განსაზღვრული პერიოდის გასვლის შემდეგ, როგორც წესი, ეს პერიოდი შტატებში 25-დან 40 წლამდე მერყეობს. პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვისას საბჭოები აფასებენ სხვადასხვა ფაქტორს, მათ შორის მსჯავრდებულის ქცევას პენიტენციურ დაწესებულებაში, რეაბილიტაციის მცდელობებს და ჩადენილი დანაშაულის ხასიათს. სისტემის არსებობის მოწინააღმდეგეები ამტკიცებენ, რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებში პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემა არათანმიმდევრულია და გავლენას ახდენს პოლიტიკური ფაქტორებიც. ზოგიერთმა შტატმა, როგორცაა კალიფორნია, შემოიღო კანონი „სამი გაფიცვის“ შესახებ, რომელიც მნიშვნელოვნად ზღუდავს პირობით გათავისუფლების შესაძლებლობას. გარდა ამისა, ზოგიერთ უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულს, განსაკუთრებით მათ, ვინც მსჯავრდებულ იქნა სასტიკი დანაშაულისთვის, შესაძლოა განუსაზღვრელი ვადით გაუჭიანურდეს პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვა (Bohm, R. M., & Haley, K. N. 2019, P:12-13).

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა უნგრეთის პირობით ვადამდე გათავისუფლების პოლიტიკის ჩამოყალიბებაში, რასაც ადასტურებს მის მიერ მიღებული არაერთი გადაწყვეტილება. მაგალითად, საქმეში ვინტერი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (2013), სასამართლომ აღნიშნა, რომ უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირებს უნდა ჰქონდეთ გათავისუფლების შესაძლებლობა, თუ ისინი აჩვენებენ ნამდვილ რეაბილიტაციას, ხოლო ამ შესაძლებლობის გარეშე ყოფნა არღვევს იმ ძირითად უფლებას, რომელიც ეხება არაჰუმანურ, სასტიკ ან პატივისა და ღირსების შემლახველ მოპყრობის აკრძალვას. ამასთან, პირობით ვადამდე გათავისუფლებას უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთათვის გადამწყვეტი როლი აქვს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პენიტენციური დაწესებულების ბენეფიციარებმა შეინარჩუნონ საბოლოო გათავისუფლების

იმედი, ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სტანდარტების შესაბამისად (Vinter v. the United Kingdom. Application No. 66069/09).

უნგრეთის სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისად, უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირს უფლება პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ ეძლევა იმ შემთხვევაში, თუ მას ფაქტობრივად მოხდილი აქვს სასჯელის 25 წელი. თუმცა მხოლოდ ვადის მოხდა არ არის საკმარისი პირობა. იმისთვის, რომ სასამართლომ პირი პირობით ვადამდე გაათავისუფლოს, აუცილებელია, მოსამართლე დარწმუნდეს, რომ ბენეფიციარი რეაბილიტირებულია და საზოგადოებისათვის მისგან მომდინარე საფრთხე შემცირებულია. ამასთან, უნგრეთში პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესაძლებლობა შეიძლება გაგრძელდეს მაქსიმუმ 40 წლამდეც. ეს დამოკიდებულია სხვადასხვა ფაქტორზე, მათ შორისაა დანაშაულის ხასიათი, სიმძიმე და პენიტენციურ დაწესებულებაში გამოვლენილი ქცევა. გარდა ამისა, უნგრეთში მართლმსაჯულების განმახორციელებელ ორგანოს შეუძლია პირს კანონით გათვალისწინებულ დანაშაულებზე სასჯელის სახით დაუნიშნოს უვადო თავისუფლების აღკვეთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების უფლების გარეშეც ([Criminal Code of the Republic of Hungary. Release on Parole from Life Imprisonment, section 41-44](#)).

ავსტრიაში პირობით ვადამდე გათავისუფლების სისტემა ავტომატური არ არის (Bucar, I., 2018, p: 112-127). უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების წესი სისხლის სამართლის კოდექსითაა დამტკიცებული. ამავე კოდექსის მე-19 მუხლის შესაბამისად, უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლება დამოკიდებულია სამ ფაქტორზე: მინიმალური ვადის მოხდაზე; შეფასებაზე რეციდივის რისკთან დაკავშირებით; ზედამხედველობის პერიოდის ხანგრძლივობის განსაზღვრაზე ([Austrian Criminal Code, article 19](#)) უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირს უფლება პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ ეძლევა იმ შემთხვევაში, თუ მას ფაქტობრივად მოხდილი აქვს სასჯელის 15 წელი, თუმცა მხოლოდ ფაქტობრივად ვადის მოხდა არ განსაზღვრავს მსჯავრდებულის უპირობო გათავისუფლებას. გადაწყვეტილების მიღებისას მხედველობაში მიიღება ინდივიდის ფსიქიკური ჯანმრთელობა, კრიმინალური ისტორია, პროგრესი სარეაბილიტაციო პროგრამებში, ფსიქოლოგის შეფასება იმის დასადგენად, უქმნის თუ არა საფრთხეს უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირი საზოგადოებას, აიღო თუ არა პირმა პასუხისმგებლობა განხორციელებულ დანაშაულზე, გამოავლინა თუ არა გულწრფელი სინანული. თუ სასამართლო დაადგენს, რომ ინდივიდი კვლავ წარმოადგენს საფრთხეს საზოგადოებისთვის მაშინ მსჯავრდებულს მოთხოვნას არ უკმაყოფილებს გატარებული წლების რაოდენობის მიუხედავად (Keck, L., 2019, p: 275-290.).

ზოგიერთი ქვეყნისგან განსხვავებით, სადაც მსჯავრდებულს სასჯელის სახით დანიშნული აქვს უვადო თავისუფლების აღკვეთა კანონმდებლობა არ აძლევს შესაძლებლობას ამგვარ მსჯავრდებულს პირობით გათავისუფლდეს სასჯელის შემდგომი მოხდისაგან, საფრანგეთის კანონმდებლობა კი ამის შესაძლებლობას იძლევა, თუმცა პირობით ვადამდე გათავისუფლების გზა საკმაოდ რთულია. მითითებული საკითხის განმხილველ უფლებამოსილ ორგანოს წარმოადგენს პირობით ვადამდე გათავისუფლების საბჭო, რომელიც შედგება მოსამართლეებისაგან, პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლებისაგან და სხვა ექსპერტებისაგან, რომლებიც აფასებენ კონკრეტული ბენეფიციარისაგან მომდინარე საფრთხეს საზოგადოებისათვის (Bordeaux, G., 2019, p: 109-121.). საბჭო ბენეფიციარის შუამდგომლობას განიხილავს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მას მოხდილი აქვს სასჯელის 18 წელი, მხედველობაში კი იღებს სხვადასხვა ფაქტორს, მათ შორის დანაშაულის ხასიათს, პენიტენციურ დაწესებულებაში გამოვლენილ ქცევას, საგანმანათლებლო ან პროფესიულ პროგრამებში ჩართულობას, ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას, ხელახალი დანაშაულის ჩადენის რისკის დონეს და ასე შემდეგ. იმ შემთხვევაში თუ მსჯავრდებულს არ დაუკმაყოფილდება შუამდგომლობა პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ ხელახალი შუამდგომლობის წარდგენის შესაძლებლობა ბენეფიციარს 5 წლის გასვლის შემდეგ ეძლევა ([Code of criminal procedure of France, Art. 729](#))

ავსტრალიაში, თითოეულ შტატსა და ტერიტორიას აქვს საკუთარი წესები პირობით ვადამდე გათავისუფლების პირობებთან დაკავშირებით, რაც ასახვას ჰპოვებს სპეციფიკურ საკანონმდებლო აქტებში (Harris, S., & Simpson, P., 2021, P:121-122). თითოეულ შტატსა და ტერიტორიას ერთმანეთისაგან განსხვავებული შესაფასებელი კრიტერიუმები გააჩნიათ, მსგავსება კი შეგვიძლია ვიპოვოთ განმხილველი ორგანოს დასახელებასა (კანადის პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განმხილველი საბჭო) და ფუნქციებში (Graham, M., & Robertson, J., 2020, P:55-5.). ახალ სამხრეთ უელსში (NSW), უვადო თავისუფლება აღკვეთილ მსჯავრდებულებს არ აქვთ უფლება მიმართონ საბჭოს პირობით ვადამდე გათავისუფლების თაობაზე სანამ მათ მიერ მოხდილი სასჯელის ოდენობა არ გაუტოლდება 25 წელს, ხოლო ვიქტორიაში, უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხი შეიძლება განხილული იქნას მხოლოდ 30 წლის შემდეგ. პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განმხილველი საბჭო გადაწყვეტილების მიღებისას აწონ-დაწონის ისეთ რთულ ფაქტორებს, როგორიცაა მსჯავრდებულის პროგრესი რეაბილიტაციაში, დანაშაულის განმეორების ალბათობა და გათავისუფლების გავლენა დაზარალებულთა ოჯახებზე ([Report No.142.](#))

უვადო თავისუფლება აღკვეთილი მსჯავრდებულის პირობით ვადამდე გათავისუფლების დისკრეციულ უფლებას ითვალისწინებს ბერძნული კანონმდებლობა იმ შემთხვევაში, თუ ბენეფიციარმა მოიხადა სასჯელის 16 წელი. შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარის

თქმის შემთხვევაში სავალდებულო გათავისუფლების სისტემა ამოქმედდება სასჯელის 20 წლის გასვლის შემდეგ (Apostolou, A., & Kouroupis, N., 2020, P:120-121).

უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა შემთხვევაში ბელგია ავტომატური გათავისუფლების სისტემას არ იყენებს (Goffin, M., & D'Haese, R., 2020, p:56-72). ბელგიის სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირს უფლება პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ ეძლევა იმ შემთხვევაში თუ მას ფაქტობრივად, მოხდელი აქვს სასჯელის 10 წელი, ხოლო რეციდივისტ მსჯავრდებულს 16 წელი. პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება დამოკიდებულია ინდივიდის რეაბილიტაციის პროგრესზე, პოტენციური საფრთხის სიმძიმის ხარისხზე, პენიტენციურ დაწესებულებაში გამოვლენილ ქცევაზე, ფსიქოლოგის შეფასებასა და ინფორმაციაზე სარეაბილიტაციო ღონისძიებებში მონაწილეობასთან დაკავშირებით. მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს პირობით ვადამდე გათავისუფლების კომისია. კომისიის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება მსჯავრდებულის პირობით ვადამდე გათავისუფლებაზე უარის თქმის შესახებ ადმინისტრაციული წესით საჩივრდება სასამართლოში (Roxin, C., 2019, p: 537-551).

მაშასადამე, უვადო თავისუფლებააღკვეთილ პირთა პირობით ვადამდე გათავისუფლება უაღრესად კომპლექსური საკითხია, სადაც თითოეული ქვეყანა იყენებს სხვადასხვა სისტემას, რაც ასახვას ჰპოვებს საკანონმდებლო დონეზე, აგრეთვე, მხედველობაში იღებს კულტურულ ღირებულებებსა და სოციალურ ნორმებს. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი ქვეყანა, როგორიცაა ამერიკის შეერთებული შტატები და კანადა, დიდ ყურადღებას ამახვილებს მსჯავრდებულის საშიშროების რისკის შეფასებასა და რეაბილიტაციაზე, სხვები პრიორიტეტს ანიჭებენ აღდგენით სამართალსა და რეინტეგრაციას. გარდა ზემოაღნიშნულისა, შედარებითი ანალიზი ცხადყოფს, რომ უვადო მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხთან დაკავშირებით არც საზღვარგარეთის ქვეყნებში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა, ძირითადად, დიფერენციაციის საფუძველს იძლევა, უპირველესად, ქვეყანაში არსებული პირობით ვადამდე გათავისუფლების კონკრეტული სახე, მოდელი, ხოლო შემდეგ მოხდის ვადები, ასევე, გადაწყვეტილების მიმღები უფლებამოსილი ორგანოები, რაც საერთო ჯამში ააშკარავებს უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულის მიმართ პირობით ვადამდე გათავისუფლების გამოყენების განსხვავებულ მიდგომებს.

4. დასკვნა და რეკომენდაციები

პრაქტიკული და სამეცნიერო მასალების შესწავლის შედეგად ჩამოყალიბდა რამდენიმე დებულება, რომლებიც წინამდებარე თემასთან მიმართებით არსებული ხარვეზების ნოვატორულ გადაწყვეტას მოიცავს; გარდა ამისა, სამართალშემოქმედებითი და უტილიტარული საყოველთაო მნიშვნელობა გააჩნია.

კვლევის დასაწყისში დასახული მიზანი შესრულებულია, ხოლო ამოცანები პასუხგაცემული, რადგანაც უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა გათავისუფლების პრაქტიკის ანალიზმა ცხადყო, რომ უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირების პირობით ვადამდე გათავისუფლების ინსტიტუტი, ფაქტობრივად, არ ფუნქციონირებს.

დადებითად შეფასდა უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირების პირობით ვადამდე გათავისუფლების მარეგულირებელი კანონმდებლობა, ხოლო პრობლემად მიჩნეულ იქნა ის გარემოება, რომ მიუხედავად საკანონმდებლო შესაძლებლობისა არც ერთი უვადო თავისუფლებააღკვეთილი პირი პირობით ვადამდე არ გათავისუფლებულა.

შედარებით-სამართლებრივი ანალიზის ჩატარებით ეროვნულ დონეზე არსებული სისტემა შედარდა საერთაშორისო დონეზე ცნობილ მოდელებთან, გამოიკვეთა საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართლებრივი ტრადიციებისა და გამოცდილების ფონზე უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლების გამოყენების თავისებურებები.

უარყოფითი გადაწყვეტილების მიღებისას სამართლებრივი აქტი შეიძლება ეფუძნებოდეს მხოლოდ ერთ კრიტერიუმს ან კრიტერიუმთა ერთობლიობას (მათ შორის დანაშაულის ხასიათსა და სიმძიმეს), რაც სასამართლოს მხრიდან ვერ ჩაითვლება უვადო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულთა უფლებების შელახვად.

ემპირიული კვლევის გაანალიზების შედეგად შესაძლებელია დავასკვნათ, რომ დაუშვებელია შეფასებით ნიშნებს დაზარალებულის პოზიცია სავალდებულო სახელმძღვანელო სტანდარტად დაემატოს.

პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესაძლებლობის განუხორციელებლობა არ იწვევს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევას იმ შემთხვევაში, თუ ქვეყანაში რეალურად მოქმედებს შეწყალების ინსტიტუტი, ხოლო დარღვევას ადგილი ექნება იმ შემთხვევაში, თუ უვადო თავისუფლების აღკვეთილი პირები დატოვებული იქნებიან გათავისუფლების შესაძლებლობის გარეშე (Oclan v. Turkey, (2013). 46221/99, 12.05.2015; vinter and others v. the United kingdom, 66069/09, 130/10 and 3896/10).

საკანონმდებლო დონეზე მიზანშეწონილია განხორციელდეს შესაბამისი ცვლილებები, რითაც უვადო მსჯავრდებულებს მიეცემათ შესაძლებლობა კანონით განსაზღვრული ვადის დაუცველად საგამონაკლისო შემთხვევებში, განსაკუთრებული გარემოების არსებობისას მიმართონ სასამართლოს პირობით ვადამდე გათავისუფლების მოთხოვნით.

დადგინდა, რომ საქართველოში დღეს არსებული პირობით ვადამდე გათავისუფლების ინსტიტუტი მიუხედავად კარგი საკანონმდებლო რეგულაციისა ვერ აკმაყოფილებს უვადო თავისუფლებათა მსჯავრდებულთა მოთხოვნებს, ძირითადი მიზეზი კი მათ მიმართ მისი პრაქტიკაში გამოუყენებლობაა.

სასამართლო პრაქტიკაში ნულოვანი მაჩვენებელია პირობით ვადამდე გათავისუფლების შემთხვევებზეც, გადაწყვეტილებათა უმრავლესობა შაბლონურ ხასიათს ატარებს, სადაც ნაკლებად დასაბუთებულია უვადო თავისუფლებათა მსჯავრდებულის პირის შუამდგომლობის დაუკმაყოფილებლობის მიზეზი.

ბიბლიოგრაფია

ქართულენოვანი ლიტერატურა:

1. მიქანაძე, გ., (2008). არასრულწლოვან, ქალ და უვადო თავისუფლებაადკვეთილ პატიმრებთან მოპყრობის თავისებურებანი. სსიპ „სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სასწ. ცენტრი“, თბილისი.
2. ნიკოლეიშვილი, კ., (2014). პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განმხილველი ადგილობრივი საბჭოს დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა. სამართლის ჟურნალი #1.
3. პრადელი, ჟ.,(1999). შედარებითი სისხლის სამართალი, „სანი“, თბილისი.
4. შალიკაშვილი, მ., ჩიხლაძე, დ., (2013). პირობით ვადამდე გასათავისუფლებელი მსჯავრდებულისათვის რისკ-ფაქტორების შეფასების კრიმინოლოგიური ანალიზი. თბილისი/ბერლინი;
5. შალიკაშვილი მ., მიქანაძე გ., ხასია ზ(მ), (2024). სასჯელაღსრულების სამართალი (სახელმძღვანელო). მეორე შევსებული და გადამუშავებული გამოცემა. თბილისი.
6. ხეცურიანი , ჯ.,(2011). ძიებანი ქართულ სამართალმცოდნეობაში. თბილისი.
7. Apostolou, A., & Kouroupis, N., (2020). The legal framework for parole in Greece: An analysis of its effectiveness and challenges. *Journal of European Criminal Justice*, 31(2).
8. Bohm, R. M., & Haley, K. N. (2019). The American criminal justice system: An introduction to criminal justice. Pearson Education.
9. Bucar, I., (2018). Prison and parole: Life sentences and human rights. *Austrian Journal of Criminal Law*, 45(2).
10. Bordeaux, G., (2019). La réclusion criminelle à perpétuité en droit français. *Journal of French Criminal Law*, 23(2).
11. Cavendar , G., (1982). Parole: A Critical Analysis. Port Washington: Kennikat Press. USA.
12. Goddard, T. ,(2017). Parole decision-making and public safety: An analysis of parole boards in the UK. *Journal of Criminology and Public Policy*, 35(2).
13. Graham, M., & Robertson, J., (2020). Parole and rehabilitation: Assessing the effectiveness of Australia's parole system. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 53(1).
14. Goffin, M., & D'Haese, R., (2020). Rehabilitation and reintegration in the Belgian criminal justice system: A review of life sentences and parole eligibility. *Belgian Journal of Criminal Law*, 34(2).
15. Harris, S., & Simpson, P., (2021). Parole for life: A critical analysis of long-term incarceration in Australia. *Journal of Criminal Justice Policy Review*, 33(4).
16. Keck, L., (2019). Rehabilitation and parole: The Austrian experience. *European Journal of Criminology*, 17(3).
17. Levy, S., (2008). The parole system: A historical overview. Criminal Justice Press. USA.
18. Maconochie, A., (1859). The mark system of prison discipline. H. G. Bohn. London.

19. Rosen, J. R., & Smith, M. J. (2020). Parole and rehabilitation in Canada: A systematic review. Canadian Journal of Criminology, 52(1).
20. Roxin, C., (2019). Life sentences and parole: Balancing rehabilitation with public safety in Belgium. European Journal of Criminology, 16(5).
21. Schneider, H., (2015). The parole system in Germany: How the focus on rehabilitation differs. European Journal of Criminal Law, 23(4).
22. Viganò, F. (2014). The history of prison reform in Europe: From the 18th century to modernity. Mondadori. Milan.

ნორმატიული მასალა:

1. [საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი.](#)
2. [საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.](#)
3. „[უვადოდ თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული პირის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროგრამის დამტკიცების შესახებ](#)” საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2021 წლის 09 თებერვლის N682 ბრძანება.
4. [Criminal Code of the Republic of Hungary.](#)
5. [Code of criminal procedure of France.](#)
6. [Criminal Code of the Republic of Austria.](#)

სასამართლო გადაწყვეტილებები; განჩინებები:

1. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 5 აპრილის განჩინება.
2. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2023 წლის 16 ივნისის N374/19841 გადაწყვეტილება.
3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 22 მაისის N419/22384 განჩინება.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები

1. Kafkaris v. Cyprus, # 21906/04, 12.02.2008.
2. Oclan v. Turkey, 46221/99, 12.05.2015; vinter and others v. the United kingdom, 66069/09, 130/10 and 3896/10, 09.07.2013.
3. ეინჰორნი საფრანგეთის წინააღმდეგ (Einhorn v. France), 16.10. 2001.

რეკომენდაციები

1. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი, რეკომენდაცია No.R 22, წევრი ქვეყნებისადმი პირობით გათავისუფლების შესახებ (ვადამდე გათავისუფლება), რეკომენდაციის დანართი.

2. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია (2006)2 ევროპული ციხის წესების შესახებ.
3. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია (2003)23 ციხის ადმინისტრაციის მიერ სამუდამო და გრძელვადიანი პატიმრების მართვის შესახებ.

ანგარიშები

1. Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CPT/Inf (2007)24 .
2. Australia Law Reform Commission. (2019). [*Review of parole for life-sentenced prisoners*](#). ALRC Report No. 142.

წერილი

1. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების - სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მონიტორინგის დეპარტამენტის უფროსის N102205/24 წერილი.